

Dr Nenad Tešić\*

## IDENTITET PREDMETA IZVRŠENJA – osnov za utvrđivanje troškova postupka –\*\*

*Autor u ovom radu razmatra ulogu izvršenja kao važnog segmeta prava na pravično suđenje.<sup>1</sup> Naročit akcenat se stavlja na opredeljenje srpskog prava da od izvršitelja kao sudskih službenika (engl. „officers of the court“) pređe na izvršitelje – preduzetnike sa javnopravnim ovlašćenjima (engl. „private entrepreneurs with public authority“). S jedne strane, izvršitelji su nesporno rasteretili sudove i krupan deo naplate potraživanja skinuli sa „leđa budžeta“. S druge strane, prenos nekih javnopravnih ovlašćenja sa sudova na privatnike bez izričitog ustavnog pokrića, a naročito ekskluzivitet izvršitelja u naplati potraživanja iz komunalnih i sličnih usluga, rasplamsao je oštru raspravu.<sup>2</sup> U prvom planu autora su troškovi izvršenja odnosno način na koji se oni utvrđuju shodno vrednosti predmeta izvršenja. Autor dodatno razmatra terminologiju korišćenu u pravilniku o tarifi o nagradama i naknadama troškova za rad izvršitelja, kao i praktične aspekte naplate ovih troškova naročito u situaciji kada je došlo do dobrovoljnog namirenja duga u celini ili delimično usled čega je poverilac povlači predlog za sprovođenje izvršenja bez namere da izvršitelju plati nagradu za uspešno sprovođenje izvršenja.*

---

\* Autor je docent Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, *nenad.tesic@ius.bg.ac.rs*.

\*\* Ovaj naučni članak je rezultat istraživačkog rada na projektu Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu: „Identitetski preobražaj Srbije“ za 2015. godinu.

1 Vid.: *Hornsby v. Greece*, ECtHR 19 March 1997, no. 18357/91. Evropski sud za ljudska prava je ustanovio praksu da izvršenje presuda (engl. *execution of a judgment*) predstavlja sastavni deo sudske zaštite (engl. *integral part of the „trial“*) u kontekstu čl. 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Vid.: *Position Paper, The Judicial Officer in Europe, Presented by the International Union of Judicial Officers*, str. 1 i str. 3.

2 N. Bodiroga, „Izvršni postupak za naplatu potraživanja po osnovu izvršenih komunalnih i sličnih usluga“, *Analiz Pravnog fakulteta u Beogradu* 2/2012, 232.

Ključne reči: *Troškovi postupka. – Vrednost predmeta spora. – Vrednost predmeta izvršenja. – Nagrada za rad izvršitelja. – Procenjivost predmeta izvršenja.*

*Ubi ius, ibi remedium.*<sup>3</sup>

## 1. UVOD

Srpski zakonodavac je u Zakonu o izvršenju i obezbeđenju od isključivog izvršenja, preko suda, kroz angažovanje sudskih izvršitelja uveo konkurenciju načina izvršenja. Poverilac je po pravilu vlastan da se opredeli da li će izvršenje sprovoditi sud ili (privatni) izvršitelj. Svakako da i jedan i drugi pristup imaju svoje prednosti i nedostatke.<sup>4</sup> Otuda se u uporednom pravu pojavljuje čitava „plejada“ različitih lica sa određenim autoritetom za sprovođenje izvršenja.<sup>5</sup>

3 Nema prava, bez efikasnog sredstva za njegovu zaštitu.

4 Prof. Uzelac ove argumente za i protiv privatnih izvršitelja sumira na slikovit način. Nosioci pravosudnih funkcija su prilično oprezni u proceduri i naročito socijalno osetljivi, stoga je odlika takvog sistema visok nivo zaštite dužnika. S druge strane, sudski sistem izvršenja se teško može opisati kao efikasan. Sprotno ovome, privatni izvršitelji kao profesionalci sa posebnim treningom i veštinama, lično i finansijski zainteresovani za uspešnost izvršenja, obezbeđuju brže i efikasnije izvršenje u poređenju sa sudskim službenicima. Posredno, ovaj sistem kreira indirektnu prihode za državu od poreza i od zapošavanja u privatnom sektoru Vid.: A. Uzelac, „Improving Efficiency of Enforcement Proceedings, Recommendation on Enforcement of the Council of Europe and its Relevance for Transition Countries“, 2004, 12–13, <http://www.academia.edu/>. Opširnije o odnosu privatnog i javnog izvršenja vid.: Juan Pablo Correa Delcasso, „Efficiency in the Methods of Enforcement of Judgments: Public vs Private Systems“, u: Mads Andenas, Burkhard Hess, Paul Oberhammer (eds.), *Enforcement Agency Practice in Europe*, British Institute of International and Comparative Law, 2005, 47–53.

5 Na primer, u ruskom pravu izvršenje sprovodi poseban federalni organ (rus. *Федеральная служба судебных приставов*, engl. *Federal Bailiff Services*) osnovana 2004. godine pod nadzorom Ministarstva pravde. Vid.: O. Perfenchikov, „Enforcement of Judicial and other Acts in the Russian Federation. Development prospects“, u: *Enforcement Proceedings of Court Judgments and Acts and other Official Authorities, Powers of officials at the implementation of executive actions*, Publication of International Scientific Conference, July 6–8 2010, Saint Petersburg, Russia, 202. U Italiji je, na primer, uspostavljen nešto drugačiji sistem. Sprovođenje izvršenja je povereno izvršiteljima koji su javni službenici i pripadaju pravosudnoj administraciji. Vid.: *Enforcement of judge-*

U ovom pogledu zakonodavac postavlja određena ograničenja. Postupak određivanja i sprovođenja izvršenja potraživanja po osnovu komunalnih i sličnih usluga vode isključivo izvršitelji.<sup>6</sup> Sud je isključivo nadležan za sprovođenje izvršenja odluka u vezi sa porodičnim odnosima i za izvršenje radi vraćanja zaposlenog na rad.<sup>7</sup> Dodatno treba naglasiti da je u fazi određivanja izvršenja zadržana isključiva nadležnost suda (osim za potraživanja iz komunalnih usluga), dok se izvršiteljima na zahtev poverioca može poveriti faza sprovođenja izvršenja.

Kada govorimo o nadležnosti izvršitelja u sferi naplate potraživanja iz komunalnih usluga, čini se prenatlaženom konstatacija prof. Bodiroke da je ceo postupak izvršenja radi naplate potraživanja po osnovu komunalnih i drugih sličnih usluga konstruisan tako da se privileguje država, odnosno javna preduzeća.<sup>8</sup> Ovo iz razloga što komunalne i slične usluge ne obavljaju samo javna preduzeća, tako da su od donošenja ovog zakona (2011) preko (privatnih) izvršitelja potraživanja prinudno naplaćivali brojni pružaoci telekomunikacionih usluga od kojih neki zaista jesu kompanije čiji je država većinski vlasnik kao na primer „Telekom“. Ipak brojni korisnici usluga izvršitelja u ovoj sferi bile su kompanije koje kolokvijalno nazivamo „privatnim“ i to sa stranim osnivačkim kapitalom (npr. „Telenor“, „SBB“, „Orion“). Slično je i sa domaćim kompanijama u privatnoj svojini čije učešće na tržištu komunalnih usluga nije zanemarljivo i to u oblasti gradskog prevoza (npr. Beobus),<sup>9</sup> odvoženja smeća (ASA-Eko),<sup>10</sup> kao i isporuku gasa (npr. Beogas).<sup>11</sup> Po našem mišljenju radi se o potraživanjima od opšteg interesa na osnovu kojih su izdate verodostojne isprave, bez čije efikasne naplate nije moguće normalno odvijanje života u nekoj društvenoj

ments – Italy, last update: 16.10.2007, available at: [http://ec.europa.eu/civiljustice/enforce\\_judgement/enforce\\_judgement\\_ita\\_en.htm](http://ec.europa.eu/civiljustice/enforce_judgement/enforce_judgement_ita_en.htm).

6 Čl. 251–256 Zakona o izvršenju i obezbeđenju (*Sl. glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011 – dr. zakon, 109/2013 – odluka US, 55/2014 i 139/2014; dalje: ZIO).

7 Čl. 3, st. 2 ZIO.

8 „Prvenstveno mislimo na postupak izvršenja radi naplate potraživanja po osnovu komunalnih i sličnih usluga. N. Bodioka, *op. cit.*, 215 i 222.

9 Poslovno udruženje privatnih autobuskih prevoznika. Članice Beobus grupe su: „B&B Linea Bamiron BG Knežević trans Košava prevoz Lekon Miškomerc Saga trans Unacop Viktor boš“, dostupno na: <http://www.beobus.com/>.

10 A.S.A. – kompanija za upravljanje otpadom u Srbiji, dostupno na: <http://www.fcc-group.eu/sr/Srbija/Pocetna.html>.

11 Dostupno na: <http://www.beogas.rs>.

zajednici (odvoženje smeća, javni prevoz). Otuda, javni interes nalaže pojednostavljenje postupka naplate ovih potraživanja,<sup>12</sup> što je zakonodavac ispravno prepoznao i u Nacrtu ZIO: „Srodna delatnost, u smislu ovog zakona, jeste delatnost od opšteg interesa kojom se kontinuirano pružaju usluge većem broju lica na određenom području i periodično naplaćuju“.

Izmenama ZIO iz 2014. godine izmenjen je čl. 252 ZIO, tako da je izvršni poverilac dužan da pre podnošenja predloga za izvršenje na osnovu verodostojne isprave radi ostvarenja novčanog potraživanja po osnovu izvršenih komunalnih i sličnih usluga zahteva od Komore da odredi izvršitelja kome će biti podnet predlog za izvršenje na osnovu verodostojne isprave. Na ovaj način povređeno je ustavno pravo na slobodno preduzetništvo. Ovo pravo se može ograničiti zakonom, radi zaštite zdravlja ljudi, životne sredine i prirodnih bogastava i radi bezbednosti Republike Srbije, ali kod usluga iz komunalnih delatnosti ne postoji ni jedan od razloga iz kojih bi se po Ustavu moglo ograničiti preduzetništvo. Ako je na ovaj način država želela da suzi „prostor za korupciju“ pri raspodeli predmeta u javnokomunalnim preduzećima, onda se takvo ograničenje sigurno nije smelo uvesti i za kompanije u privatnoj svojini koje se bave komunalnim i sličnim uslugama (na primer, operateri za kablovsku televiziju, telefon i internet, autoprevoznici, distributeri gasa, kompanije koje pružaju uslugu odvoženja smeća, i sl.). Drugim rečima, ako je ovim privrednim društvima već nametnuta obaveza prinudnog namirenja novčanog potraživanja iz komunalne delatnosti preko izvršitelja onda dodatna obaveza obraćanja komori radi raspodele predmeta može postojati samo u pogledu javnokomunalnih potraživanja. Primera radi, prirodno je da lokalni distributer gasa na Banovom Brdu odabere za dugoročnu saradnju izvršitelja čije je sedište na Banovom Brdu i da radi samo s njim. Ovaj izvršitelj po pravilu „zna svaku kuću“ na ovom području, a i dužnici su uglavnom „višestruki povratnici“, pa izostaje potreba da se iznova u različitim postupcima proverava njihova adresa prebivališta, i sl. U praksi dužnik u jednom postupku izvršitelju često ostavi broj mobilnog telefona, ali i e-mail adresu kako bi se olakšala komunikacija, tako da ovaj izvršitelj takve podatke može koristiti i u nekom sledećem postupku kada se isti dužnik nađe u sličnoj situaciji. S druge strane, raspodela preko komore takvo (privatno) privredno društvo kao poverioca tera da čas

12 Čl. 398, st. 2 Nacrta Zakona o izvršenju i obezbeđenju, 11. septembar 2015, dostupno na: <http://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php>.

radi sa izvršiteljem čije je sedište u Surčinu, čas sa onim čije je sedište u Zemunu, itd. Takva „uravnilovka“ zanemaruje okolnost da su izvršitelji ujedno i preduzetnici koji u svom poslovanju vode računa o koristima i troškovima, te da ovo rešenje po kome se privatnopravni poverilac ne može opredeliti za izvršitelja na osnovu njegovih rezultata svakako ne podstiče efikasnost izvršitelja. Upravo suprotno, ovakav pristup koji zanemaruje realne razlike u kvalitetu usluga koje pružaju različiti izvršitelji, neke izvršitelje podstiče da smanje broj zaposlenih kao i poslovni prostor koji zakupljuju te da žive od sigurne naplate predujmova. Nažalost, zakonodavac ni prilikom izmena zakona nije prepoznao ovu anomaliju i nije obvezu obraćanja komori radi „raspodele komunalnih predmeta“ sveo samo na javnokomunalna preduzeća, odnosno ona koja su u javnoj svojini. Smatramo da je ovakva „uravnilovka“ među izvršiteljima odraz nemoći države da se sa problemom korupcije izbori u njenom korenu, i da naročito gubi svoj smisao u svetlu najavljenе prodaje nacionalnih teleoperatera i privatizacije u sferi distribucije električne energije.

Tendencija širenja nadležnosti „privatnika“ u sferi izvršenja je nastavljena i prema Nacrtu ZIO (2015).<sup>13</sup> „Javni izvršitelji jesu isključivo nadležni za izvršenje ostalih izvršnih isprava, rešenja o izvršenju na osnovu verodostojne isprave, rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenje i rešenja o izvršenju rešenja o izrečenim sudskim penalima.“<sup>14</sup> Srpski zakonodavac u tom smislu samo prati savremene tendencije u pravu izvršenja. U preporukama EU koje se bave ovom oblašću koristi se široka formulacija da je izvršitelj (engl. *enforcement agent*) lice koje je od države ovlašćeno da sprovodi postupak izvršenja, bez obzira da li je ovo lice zaposleno od države ili ne.<sup>15</sup> Drugim rečima, ova defini-

---

13 U obrazloženju Nacrta ovaj sistem se naziva „mešovitim sistemom“, jer „načelno zagovara paralelizam u sprovođenju izvršenja“. Nama se čini da je ovde više reč o „konkurenciji postupaka“, s obzirom da se isti postupak ne može voditi i pred sudom i izvršiteljem. Vid.: Obrazloženje nacrta ZIO, 6. Podela nadležnosti između suda i izvršitelja, 179.

14 S druge strane, sud je isključivo nadležan za izvršenje zajedničke prodaje nepokretnosti i pokretnih stvari, izvršenje izvršnih isprava u kojima je izvršnom dužniku naloženo činjenje, nečinjenje ili trpljenje (čl. 365–373) i izvršnih isprava u vezi s porodičnim odnosima i vraćanjem zaposlenog na rad. Čl. 4, st. 1 Nacrt ZIO (2015).

15 Recommendation Rec (2003) 17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement, (2003) 17, 3.1.2. Council of Europe, Committee of Ministers.

cija obuhvata različita lica kojima je zajednička odgovornost za postupak izvršenja (na primer, *bailiff*, *huissier de justice*, *enforcement judge*, itd.).“<sup>16</sup>

Takvo prepuštanje nadležnosti u sferi prinudnog ostvarenja subjektivnih prava (zahteva) je otvorilo mnošto dilema, a neke od njih tiču se troškova postupka. Pre svega, postoji nedoumica ima li razlike između troškova sprovođenja izvršenja pred sudom i izvršiteljem, odnosno postoji li razlika između takse koju je naplaćivao sud i nagrade za rad izvršitelja, kako ove troškove razumno opredeliti da bi se pomirila dva naizgled suprotna interesa da s jedne strane izvršitelj bude zainteresovan za efikasnost postupka, ali da s druge strane u svom radu bude rukovođen isključivo pravnim, a samo posredno lukrativnim razlozima.

## 2. TROŠKOVI POSTUPKA

S obzirom na to da ZIO ne daje definiciju troškova postupka, čini se da u određivanju pojma troškova izvršnog postupka ovde moramo shodno primeniti definiciju troškova iz Zakona o parničnom postupku (2011), pa troškove definisati tako da su to izdaci učinjeni u toku ili povodom izvršnog postupka.<sup>17</sup> Prema ZIO-u, troškove postupka u vezi sa određivanjem i sprovođenjem izvršenja snosi izvršni dužnik,<sup>18</sup> s tim da je izvršni poverilac dužan da predujmi troškove postupka, u skladu sa zakonom i propisom koji uređuje troškove postupka. Zahtev za naknadu troškova može se podneti u roku od osam dana od dana okončanja postupka.<sup>19</sup> Ako ove norme ukrstimo sa odredbama Tarifa o nagradama i naknadama troškova za rad izvršitelja, koja kaže da troškovi rada izvršitelja čine troškove izvršnog postupka i naknađuju se u skladu sa Zakonom o izvršenju i obezbeđenju. Čini se da norme o

16 Rec (2003) 17 – expl. mem., para. 9. Naročit značaj ovoj profesiji pridaje i nekoliko godina mladi akt Evropske komisije „European Commission on the Efficiency of Justice (CEPEJ), Guidelines for a Better Implementation of the Existing Council of Europe’s Recommendation on Enforcement, adopted by the CEPEJ 14<sup>th</sup> plenary meeting (Strasbourg, 9–10 December 2009).“

17 Čl. 150, st. 1 Zakona o parničnom postupku. Parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

18 Čl. 34, st. 1 ZIO.

19 Čl. 34, st. 8 ZIO.

naknadi troškova ne odgovaraju sasvim realnosti, odnosno okolnostima koje su ne tako retke u postupcima izvršenja. Ovakvo uređenje u konkretnom izvršnom postupku ima više neuralgičnih tačaka od kojih su neke načelne i tiču se usvojene terminologije, dok su druge daleko praktičnije i posledica su različitih interesa učesnika u postupku sprovođenja izvršenja.

### 2.1. Upotreba termina

Izvršiteljska tarifa pravi razliku između nagrada za rad i naknada troškova. Pritom, nagrade podrazumevaju nagradu za pripremanje i vođenje predmeta, nagradu za pojedinačno preduzete radnje i nagradu za uspešnost sprovođenja izvršenja.<sup>20</sup> S druge strane, naknada troškova izvršitelja nastalih u vezi sa sprovođenjem izvršnih radnji obračunava se na osnovu stvarnih troškova koji su bili potrebni za preduzimanje radnji sprovođenja izvršenja.<sup>21</sup> Ovakva terminologija je široko prihvaćena u našem zakonodavstvu, na primer, koriste je i advokatska i javnobeležnička tarifa.<sup>22</sup> Ipak, izvršitelji iznose ozbiljne argumente u prilog tome da se kod Izvršiteljske tarife delimično odstupi od ove uobičajne terminologije. Ovo pre svega zbog osetljivosti relacije izvršitelj – dužnik. S jedne strane, izvršitelj profesionalno obavlja svoj posao i očekuje platu za sebe i zaposlene. S druge strane, dužniku, na koga se u konačnici prevalljuju troškovi postupka, čini se da izvršitelj zarađuje na njegovoj nevolji i da nije pravedno da još za to bude nagrađen. Otuda, izvršitelji uglavnom zagovaraju izmenu terminologije tako da merodavni pravilnik od donošenja novog zakona napravi razliku između „naknada za rad i naknade troškova“ u postupku pred izvrši-

---

20 Čl. 3, st. 1 Pravilnika o tarifi o nagradama i naknadama troškova za rad izvršitelja (*Sl. glasnik RS*, br. 50/2012; dalje: Izvršiteljska tarifa).

21 Čl. 11 Izvršiteljske tarife.

22 „Tarifom se određuje način vrednovanja, obračunavanja i plaćanja nagrada za advokatske usluge i naknada troškova za rad advokata ili advokatskog ortačkog društva.“ Vid.: čl. 1 Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad advokata (*Sl. glasnik RS*, br. 121/2012).

Javnobeležničkom tarifom utvrđuje se nagrada za rad javnog beležnika i naknada troškova nastalih u vezi sa obavljenim poslom javnog beležnika, način utvrđivanja vrednosti obavljenog posla i način obračunavanja iznosa nagrade i naknade troškova. Čl. 1 Javnobeležničke tarife. Javnom beležniku pripada nagrada za rad i naknada troškova nastalih u vezi sa obavljanjem poslova u visini i na način određen ovom tarifom. Čl. 2 Javnobeležničke tarife (*Sl. glasnik RS*, br. 91/2014).

teljem.<sup>23</sup> Iako razumemo neprijatnosti sa kojima se susreću zaposleni u izvršiteljskim kancelarijama, dok objašnjavaju izvršnim dužnicima „strukturu troškova“, čini se da u pravnotehničkom smislu ne postoje valjani razlozi za izmenu ove uobičajne terminogije. Ipak, ako se u donošenju odgovarajućih propisa uvažavaju argumenti „struke“, predlažemo formulaciju po kojoj bi iz naziva pravilnika, zbog bolje razumljivosti, bio izostavljen deo koji se tiče naknade troškova tako da se pravilnik ubuduće zove „Pravilnik o naknadama za rad izvršitelja“. S tim da se čl. 11 „Naknada troškova izvršitelja nastalih u vezi sa sprovođenjem izvršnih radnji obračunava se na osnovu stvarnih troškova koji su bili potrebni za preduzimanje radnji sprovođenja izvršenja“ izmeni tako da glasi: „Izvršitelj ima pravo na naknadu (refundaciju) stvarnih troškova koji su potrebni za sprovođenje izvršenja a posledica su njegovog odsustvovanja iz kancelarije, angažovanja trećih lica i sl.“ U ovoj grupi troškova se, po pravilu u praksi pojavljuju, na primer, troškovi pribavljanja informacije o ceni nepokretnosti (prema veštaku građevinske struke) ili informacije o ceni pokretnih stvari (prema veštaku mašinske struke), troškovi identifikacije katastarskih parcela (prema veštaku geodetske struke), troškovi angažovanja auto-dizalice (pauka), troškovi angažovanja bravara, troškovi overe kopije rešenja o izvršenju, naknade APR – u za pribavljanje izvoda kojim se dokazuje svojina dužnika na udelima u privrednom društvu, kao i naknada za upise zaplene udela. Pored ovih uobičajnih, ostali stvarni troškovi obuhvataju i neke koji se rede pojavljuju, na primer, za angažovanje ZOO higijene ako je dužnik imalac opasnog psa, za angažovanje EDB-a ako se izvršenje sastoji u uključenju struje ili vodoinstaletera za otklanjanje kvara na cevima, i sl.

## 2.2. Predujmljivanje

Sam izvršni postupak je vrlo neizvestan. U većini slučajeva poveriocu nije poznato da li dužnik uopšte ima nešto u svojoj imovini,<sup>24</sup> ili ako u toj imovini postoje neke pokretne i nepokretne stvari da li su one opterećene pravima trećih lica sa prioriternim pravom namirenjem (zaloga, hipoteka) ili pravima trećih lica koji umanjuju vrednost (unovčenja) ovih stvari (na primer, ploduživanje, „(stanarska) prava

23 Čl. 1 Nacrta Izvršiteljske tarife.

24 Nema sumnje da kvalitet i brzina sprovođenja izvršenja zavise pre svega od potpune i pravovremene informacije o dužniku i njegovoj imovini. Vid.: O. Perfenchikov, *op. cit.*, 204.

zaštićenih stanara“) ili pravima koja sužavaju krug potencijalnih kupaca (na primer, dužnikova nepokretnost je data u dugoročni zakup ispod tržišne cene). Otuda, poverilac nije spreman da predujmi ukupne troškove postupka na samom početku. Poverilac koji angažuje izvršitelja je u strahu da je izvršitelju dovoljan i predujam, te da izvršitelj neće biti adekvatno motivisan da gura izvršenje ka cilju koji je za poverioca jedino prihvatljiv – potpunoj prinudnoj naplati. Ova bojazan postaje još realnija kod prinudne naplate potraživanja iz komunalnih usluga, gde poverilac ne može da bira izvršitelja već se raspodela predmeta vrši preko Komore izvršitelja. Poverilac na neki način traži u izvršitelju partnera koji je spreman da podeli rizik i preduzima određene radnje pribavljanja podataka o imovini dužnika na svoj trošak kako bi ove troškove kasnije namirio ako se ispostavi da su preduzete radnje bile uspešne. Osim toga, sami troškovi određenih radnji su često neizvesni. Ako je, na primer, od MUP-a dobijen podatak da je dužnik vlasnik motornog vozila, na predlog izvršnog poverioca će biti donet zaključak o popisu, proceni i prodaji pokretnih stvari. Ipak, iako je donet zaključak o popisu, konkretni automobil nije lako pronaći, a kada ga izvršitelj pronađe, on mora da angažuje odgovarajuću dizalicu kako bi automobil po izvršenom popisu predao poveriocu. Naravno, „Parking servis“ koga izvršitelji najčeće angažuju u tu svhu izlazi na teren samo ako mu se troškovi izlaska „pauka“ na teren plate unapred. Kako je postupak hitan, a poverilac često velika kompanija kojoj za svaku uplatu, zbog procedure odobravanja plaćanja, treba nekoliko dana, izvršitelj ovaj iznos uplaćuje trećem licu sa svog računa i prirodno je da ga refundira po okončanju postupka. Slično je i sa troškovima angažovanja lica stručnog za otvaranje brava, prilikom iseljenja, izlaska na teren radi popisa stvari u stanu ili pristupa nepokretnosti radi utvrđenja njene vrednosti. U takvim situacijama nije poznato da li će dužnik dobrovoljno otvoriti vrata, bravar po pravilu dolazi na lokaciju s izvršiteljem da bi bio u pripravnosti. Ako dužnik dobrovoljno dozvoli sprovođenje izvršne radnje, bravar naplaćuje samo izlazak na teren (npr. 6.000,00 din). Ako dužnik sprečava sprovođenje radnje izvršenja, bravar prinudno otvara vrata i naplaćuje troškove svoga rada, ali i novu bravu koju postavlja. Ovi troškovi se kreću od 10.000,00 – 50.000,00 dinara u zavisnosti od toga kakva je brava zatečena na vratima dužnika. U nekim slučajevima kod sigurnosnih „specijalnih“ brava i „blindiranih“ vrata, ulazak u nepokretnost je moguć samo „provaljivanjem“ vrata koja se potom za-

menju novim što potencijalni trošak podiže i do 150.000,00 dinara.<sup>25</sup> S obzirom da su ovi troškovi neizvesni, kako u pogledu njihovog nastanka tako i njihove visine, u praksi je jednostavnije da ih plati izvršitelj, te da ih naknadno refundira od poverioca.<sup>26</sup> Problem predumjivanja se čini najvećim kod nagrade za uspešno sprovođenje izvršenja. Ako je u konkretnom postupku sprovođenje izvršenja išlo preko namenskog računa izvršitelja usled prodaje nepokretnosti dužnika, izostaje potreba za predumjivanjem. Izvršitelj će zadržati nagradu za uspešno namirenje prebacivanjem iznosa nagrade na svog namenskog računa na svoj poslovni račun shodno zaključku o namirenju. Međutim, situacija je znatno složenija ako je dužnik dobrovoljno izmirio dug poveriocu u toku postupka izvršenja direktnom uplatom na račun poverioca. Ovo se najčešće dešava nakon što je izvršitelj odmakao sa izvršenjem, tj. nakon što je izvršio popis dužnikovih pokretnih stvari, ili nakon što je zakazao javnu prodaju nepokretnosti. Ponekad poverilac i dužnik postižu dogovor da poverilac povuče predlog za izvršenje i bez plaćanja, na primer, ako mu dužnik na ime postojećeg duga isporuči neku robu (*datio in solutum*). Ovi slučajevi najbolje pokazuju da se interesi poverioca i izvršitelja samo donekle poklapaju.<sup>27</sup> Poverilac po pravilu nije spreman da prizna da je njegov dogovor sa dužnikom neposredna posledica „legitimnog pritiska“, odnosno efikasnosti rada izvršitelja.

25 U praksi se dešava da jedan bravar otpočne sa otvaranjem vrata, ali da tokom rada shvati da je reč o „sigurnosnoj bravi“ i da se sa lica mesta poziva drugi bravar specijalizovan za tu vrstu vrata i brava.

26 I u italijanskom pravu se ističe da troškovi postupka variraju u skladu sa složenosti radnji preduzetih u postupku. „It may be necessary to have assets valued, to appoint administrators or custodians, who are entitled to remuneration, to advertise auctions in newspapers or on websites, and so on.“ Vid.: *Enforcement of judgements – Italy*, Last update: 16.10.2007, dostupno na: [http://ec.europa.eu/civiljustice/enforce\\_judgement/enforce\\_judgement\\_ita\\_en.htm](http://ec.europa.eu/civiljustice/enforce_judgement/enforce_judgement_ita_en.htm).

27 Postoje i druge situacije kada je neophodno očuvati balans interesa lica umešanih u izvršenje. U slučaju da je cena predmeta izvršenja previsoko određena mogućnost njegovog unovčenja je bitno umanjena. S jedne strane, unovčenje predmeta koji je potcenjen dovodi do povrede pravno zaštićenog interesa dužnika, a s druge strane, ako je novac ostvaren prodajom predmeta izvršenja nedovoljan za namirenje duga to direktno pogada i poveriočev interes. Upor.: Elena Adolfovna Borisenko, „Balans of Interests of Parties at Enforcement and its Execution in the Legislation on Enforcement“, u: *Enforcement Proceedings of Court Judgements and Acts and other Official Authorities, Powers of officials at the implementation of executive actions*, Publication of International Scientific Conference, July 6–8 2010 Saint Petersburg, Russia, 213.

Upravo suprotno, poverilac je daleko spremniji da se ubedi kako je dobrovoljno ispunjenje posledica njegovih pregovaračkih sposobnosti i da su zasluge izvršitelja zanemarljive. Dodatno postoje i nedoumice oko vrednosti potraživanja koje je uspešno naplaćeno, ako izvršitelj tvrdi da je uspešno naplaćeno glavno potraživanje i kamata. Ovo iz razloga što poverilac povlači predlog za sprovođenje. S druge strane, poverilac ističe da roba koju je primio na ime ispunjenja vredi mnogo manje od glavnog duga, ali da on povlači predlog za izvršenje iz razloga što želi da nastavi poslovnu saradnju sa dužnikom, i sl. Čini se da, ako zauzmemo stav da troškovi postupka mogu da se naplate samo na zahtev poverioca, izvršitelj lako ostaje „kratkih rukava“.

### 2.3. Refundacija

ZIO propisuje da poverilac predumjluje troškove, ali da troškove postupka u vezi sa određivanjem i sprovođenjem izvršenja snosi izvršni dužnik. Ako smo s jedne strane, već spoznali da poverilac često nije spreman da unapred finansira ceo postupak. Ovo zato što nije izvesno da li će se nešto uopšte pronaći u imovini dužnika, po kojoj ceni će se to što se pronađe unovčiti i koliko će od toga što je unovčeno poverilac moći da dobije na ime namirenja. Ako smo s druge strane ukazali da je predumjliivanje svake pojedinačne radnje u toku postupka isuviše komplikovano u situacijama koje zahtevaju hitno postupanje, onda se čini realnim da izvršitelj kroz predumjam naplati samo donošenje zaključka o izvršenju i dostavljanje ovog zaključka izvršnom dužniku i poveriocu. Poverilac, po pravilu, insistira da ostale radnje izvršitelj sprovodi o svom trošku da uspešnog namirenja.<sup>28</sup>

U pretpostavljenoj situaciji „dobrovoljnog namirenja“, kada se dužik pojavi u kancelariji izvršitelja i traži da mu se obračuna ukupan dug (troškovi postupka, kamata i glavni dug) kako bi ih dobrovoljno platio, umesto da se nastavi sprovođenje izvršenja na zaradi, neprirod-

---

28 „It is the responsibility of the enforcement agent to take all reasonable and necessary steps in enforcement and to decide which enforcement action is most appropriate. Where costs are considered irrelevant or wrongfully incurred, these costs should be borne by the enforcement agent.“ 57 European Commission on the Efficiency of Justice (CEPEJ), Guidelines for a Better Implementation of the Existing Council of Europe's Recommendation on Enforcement, adopted by the CEPEJ at its 14th plenary meeting (Strasbourg, 9–10 December 2009).

no je da se troškovi postupka naplaćuju najpre od poverioca da bi se potom refundirali od dužnika. Takvi prenosi sa računa na račun povlače i dodatne troškove na primer „provizije banaka“, koje nisu zanemarljive. Otuda, izvršitelji ove troškove naplaćuju direktno od dužnika.

Nažalost, ni Nacrt ZIO (2015) ne daje odgovore u pogledu napred opisanih praktičnih situacija. Prema ovom Nacrtu, „Troškove izvršnog postupka i postupka obezbeđenja prethodno snosi izvršni poverilac“.<sup>29</sup> „Izvršni dužnik dužan je da izvršnom poveriocu, na njegov zahtev, naknadi troškove koji su izvršnom poveriocu bili potrebni radi vođenja izvršnog postupka...“<sup>30</sup> Nacrt uvodi i neke nove troškove koji se do sada nisu naplaćivali: troškove pružanja policijske pomoći i preduzimanja policijskih radnji po zahtevu ili naredbi suda ili javnog izvršitelja.<sup>31</sup> Pojavljivanje ovih troškova u konkretnom postupku i njihova visina su takođe krajnje neizvesni. Nakon što se policiji dostavi zahtev za asistenciju, policija najpre vrši „bezebednosnu proveru“, obavlja razgovor sa dužnikom, utvrđuje da li dužnik ima oružje (sa dozvolom) i ako eventualno ima, ovo oružje mu se privremeno oduzima. Na dan zahtevane asistencije na teren izlazi policijska patrola na dužnosti u reonu izvršenja. Ipak, iako je izvesno koje radnje iz okvira svoje nadležnosti policija preduzima, neizvesno je koliko će takvih „asistencija“ biti u toku jednog postupka. Na primer, u jednom postupku sprovođenja izvršenja na nepokretnosti, policija može da izlazi na teren ako se dužik protivi sprovođenju radnje (pribavljanja informacije o ceni, tj. ulasku u nepokretnost veštaka građevinske struke radi merenja i pravljenja foto-dokumentacije), ako se dužnik protivi sprovođenju radnje prvog razgledanja nepokretnosti, drugog razgledanja nepokretnosti, ako prva prodaja nije uspeła i na kraju kada je nepokretnost prodana i donet zaključak o predaji, policija po pravilu biva angažovana radi prinudnog iseljenja dužnika. Takođe je krajnje neizvesna i visina troškova čuvanja popisanih stvari kod trećeg lica.<sup>32</sup>

29 Čl. 33, st. 1 Nacrta ZIO (2015).

30 Čl. 34, st. 1 Nacrta ZIO (2015).

31 Čl. 147, st. 1 Nacrta ZIO. O pravu *huissier-a* koji ne može da uđe u zgradu kako bi sproveo izvršenje na pokretnim stvarima da zahteva asistenciju državnih organa vid.: P. Emilius Herzog, M. Wese, *Civil Procedure in France*, 1967, 571.

32 Čl. 230, st. 2 Nacrta ZIO (2015).

### 3. PREDMET IZVRŠENJA

Kao ključan kriterijum za utvrđivanje nagrada za rad izvršitelja, aktuelna Izvršiteljska tarifa propisuje da se visina nagrada određuje brojem bodova za pojedine radnje *u zavisnosti od vrednosti predmeta izvršenja* ili tačno određenim brojem bodova za određene radnje.

#### 3.1. Vrednost predmeta spora

Uzimajući u obzir da ZIO ne definiše vrednost predmeta izvršenja i da u tom pogledu nema relevantne prakse šta se tačno smatra vrednošću predmeta izvršenja, smatramo važnim da na ovom mestu u radu ukažemo na praksu koja u tom pogledu postoji, a tiče se vrednosti predmeta spora shodno Zakonu o parničnom postupku.

U nama dostupnoj sudskoj praksi uglavnom se naglašava da tužilac ne može po svom nahođenju odrediti vrednost predmeta spora, ne uzimajući u obzir predmet tužbenog zahteva i njegovu odredivu vrednost prema tržišnim uslovima.<sup>33</sup> Dodatno se ističe da se „vrednost predmeta spora po tužbi ili protivtužbi određuje prema vrednosti glavnog duga, te se stoga dugovana kamata, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja kao i parnični troškovi ne uzimaju u obzir, ukoliko ne čine glavni zahtev“.<sup>34</sup> S tim da se „vrednost predmeta spora utvrđuje u momentu podnošenja tužbe, odnosno najdocnije na prvom ročištu“.<sup>35</sup> Pritom, tužilac nije bezizuzetno dužan da naznači vrednost predmeta spora. „Tužilac je dužan da u tužbi naznači vrednost predmeta spora samo kad nadležnost, sastav suda ili pravo na izjavljivanje revizije

---

33 „Kako se tužbom traži utvrđenje ništavosti založne izjave kojom je obezbeđeno novčano potraživanje u iznosu od 39.000.000,00 dinara, to ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud, imajući u vidu odredbu člana 31. stav 1. i člana 32. stav 1. Zakona o parničnom postupku, pravilno utvrdio vrednost predmeta spora prema iznosu potraživanja koje je obezbeđeno založnom izjavom čije se utvrđenje ništavosti traži.“ Presuda Privrednog apelacionog suda, Pž. 3902/2014 od 3.12.2014. godine, *Paragraf.Lex*.

34 Vid.: Rešenje Privrednog apelacionog suda, Pž. 7567/2010(1) od 3.6.2010. godine, *Paragraf.Lex*. Ako je za utvrđivanje stvarne nadležnosti, prava na izjavljivanje revizije i u drugim slučajevima propisanim u ovom zakonu merodavna vrednost predmeta spora, kao vrednost predmeta spora uzima se samo vrednost glavnog zahteva. Čl. 28, Zakona o parničnom postupku.

35 Pravno shvatanje Građanskog odeljenja Apelacionog suda u Kragujevcu, usvojeno na sednici od 20.12.2010. godine, *Paragraf.Lex*.

zavisi od predmeta spora, a predmet tužbenog zahteva nije novčani iznos.<sup>36</sup> Ako vrednost predmeta spora nije izričito označena, a tužbeni zahtev se odnosi na novčani iznos, taj novčani iznos se ima uzeti kao vrednost predmeta spora.<sup>37</sup> Kod formalnog suparničarstva vrednost predmeta spora se utvrđuje prema vrednosti svakog pojedinačnog zahteva.<sup>38</sup> „Kad se tužbeni zahtev ne odnosi na novčani iznos, a vrednost predmeta spora je već utvrđena, naknadno povećanje vrednosti predmeta spora od strane tužioca nema nikakvog procesnog značaja.“<sup>39</sup> Iz napred navednog jasno je da se pojam vrednost predmet spora i samo delimično može da posluži za determinisanje pojma – vrednost predmeta izvršenja.

### 3.2. Utvrđivanje vrednosti predmeta izvršenja

Čini se da se utvrđivanje vrednosti predmeta izvršenja mora posvetiti posebna pažnja.<sup>40</sup> Ako vrednost predmeta izvršenja nije navedena, a obračun troškova zavisi od ove vrednosti, izvršitelj mora ispitati da li je vrednost predmeta izvršenja moguće uvrstiti i ako jeste izvršiti njegovu procenu.<sup>41</sup> Ipak, mnogo češće se procena vrednosti predmeta izvršenja vrši kao jedan od koraka u pravcu organizovanja njene javne

36 Presuda Okružnog suda u Novom Sadu, Gž. 5330/2005 od 14.6.2006. godine, *Paragraf.Lex*.

37 Rešenje Višeg suda u Nišu, Gž. 1278/2012 od 17.7.2012. godine, *Paragraf.Lex*.

38 Rešenje Vrhovnog kasacionog suda, Rev. 2 1522/2010 od 8.6.2010. godine, *Paragraf.Lex*.

39 „...pa ni za primenu advokatske tarife prilikom obračuna parničnih troškova. Druga je stvar kada se radi o novčanom potraživanju u preinačenju tužbe povećanjem zahteva, ali o tome ovde nije reč.“ Rešenje Okružnog suda u Valjevu, Gž. 884/2006 od 27.7.2006. godine, *Paragraf.Lex*. Povećanje vrednosti spora u toku postupka u imovinskopравnim sporovima kad se tužbeni zahtev ne odnosi na potraživanje u novcu nema značaja za utvrđivanje prava na reviziju, već se kao merodavna uzima vrednost spora utvrđena u smislu člana 34 Zakona o parničnom postupku. Rešenje Okružnog suda u Valjevu, Gž. 1806/2007 od 29.11.2007. godine, *Paragraf.Lex*.

40 B. Blagojević, *Sistem izvršnog postupka*, Beograd 1938, 335.

41 Tako i u grčkom pravu izvršenja troškovi postupka zavise od visine duga i vrste izvršenja. Na primer, troškovi su različiti u zavisnosti od toga da se izvršenje sprovodi na pokretnim stvarima ili nepokretnostima. Vid.: A. Fifis, „Greece“, u: T. Voller, *Outlines of Debt Collection in Europe*, EuroCollectNet Lawyers, 2014, dostupno na: <http://www.eurocollectnet.com/fileadmin/pubs/ECN-Outlines.pdf>, str. 83.

prodaje. Pri čemu je ovo jedna od najdelikatnijih aktivnosti u postupku unovčenja. Visoko odmerena procenjena cena lako može biti uzrok neuspeha izvršnog postupka, i obrnuto, suviše nisko odmerena cena izaziva opasnost da nepokretnost ode u bescenje.<sup>42</sup> Sud, odnosno izvršitelj u tom smislu mogu uzeti u obzir mišljenje procenitelja, sadržinu isprava koje čine vrednost verovatnom, kao i druge podatke koji mogu da mu u tom pravcu posluže.<sup>43</sup>

### 3.2.1. Utvrđivanje vrednosti nepokretnosti

Prema V. Bogišiću, „nepokretnost je ono što se ne da bez narušenja svoje celine ili suštine, prenositi s jednog mesta na drugo.“<sup>44</sup> Predmet procene u postupku sprovođenja izvršenja su najčešće zgrade namenjene za stanovanje ili obavljanje poslovne delatnosti.<sup>45</sup> Izvršitelji se za pribavljanje informacije o ceni obraćaju veštacima građevinske struke ili proceniteljima. Prilikom odabira veštaka, izvršitelj nije dužan da bira sa liste sudskih veštaka, mada to obično jeste slučaj.<sup>46</sup> U

42 B. Blagojević, *op. cit.*, 335.

43 *Ibid*, 335.

44 Čl. 802 OIZ. Prema prof. Andri Đorđeviću u nepokretne stvari spadaju one koje su po prirodi svojoj, doista nepokretne, kao i one koje su u organskoj ili mehaničkoj vezi sa zemljom stoje dok se ta veza ne prekine. A. Đorđević, *Sistem privatnog (građanskog) prava*, Beograd 1996, 330.

45 „Zgrada“ jeste objekat sa krovom i spoljnim zidovima, izgrađena kao samostalna upotrebna celina koja pruža zaštitu od vremenskih i spoljnih uticaja, a namenjena je za stanovanje, obavljanje neke delatnosti ili za smeštaj i čuvanje životinja, robe, opreme za različite proizvodne i uslužne delatnosti i dr. Zgrada se smatraju i objekti koji imaju krov, ali nemaju (sve) zidove (npr. nastrešnice), kao i objekti koji su pretežno ili potpuno smešteni ispod površine zemlje (skloništa, podzemne garaže i sl.).

46 „Izvršni sud prilikom utvrđivanja vrednosti nepokretnosti može za veštaka da odredi lice koje se ne nalazi na listi sudskih veštaka iz oblasti za koju je registrovan i kome se stranke nisu protivile, odnosno na čiju ličnost stranke nisu imale primedbe, a sve saglasno odredbi člana 250. ZPP, ali sud takođe mora i da proceni da li veštak određene struke može da odgovori zahtevima veštačenja koje će obaviti, jer se u izvršnom postupku uvek utvrđuje tržišna vrednost nepokretnosti koja ne zavisi samo od građevinske vrednosti nepokretnosti, već i od ponude i tražnje na tržištu nekretnina. To znači da je veštak građevinske struke, veštak odgovarajuće struke za procenu odnosno veštačenje građevinske vrednosti nepokretnosti, a da li isti može da utvrdi i tržišnu vrednost nepokretnosti, pri čemu mora da koristi parametre ponude i tražnje, oceniće sud, obzirom na njegovu kvalifikaciju.“ Pravno shvatanje Građanskog odeljenja Apelacionog suda u Kragujevcu, usvojeno na sednici od 20.12.2010. godine, *Paragraf.Lex*.

izvršnom postupku se procenjuje tržišna vrednost,<sup>47</sup> a ne uzima se u obzir recimo knjigovodstvena vrednost,<sup>48</sup> likvidaciona vrednost<sup>49</sup> ili osigurana vrednost, koje su od značaja u nekim drugim postupcima. U pojedinačnim informacijama o ceni koriste se obično sledeće tri metode (engl. *three approaches to value*): a) troškovna metoda (metoda utvrđivanja stvarne vrednosti, troškovni pristup, statički pristup, engl. *Cost approach*<sup>50</sup> nem. *Sachwertverfahren*); b) komparativna metoda (metoda poređenja prodaje, direktno upoređenje prodajnih cena, engl. *sales comparasion approach*,<sup>51</sup> nem. *Vergleichswertverfah-*

- 47 „Tržišna vrednost (engl. IVSC) je procenjeni iznos za koji bi neko sredstvo moglo da se razmeni na dan procene vrednosti između zainteresovanog kupca i zainteresovanog prodavca, u transakciji između nezavisnih i nepovezanih strana, posle odgovarajućeg marketinga, pri čemu su obe strane delovale uz dovoljno saznanja, opreza i bez prinude“. Dostupno na: <http://www.vestacenja.co.rs/procene.php>.
- 48 „Knjigovodstvena vrednost je iznos po kom se imovina (sredstvo) priznaje nakon oduzimanja akumulirane depresijacije (amortizacije) i akumuliranih gubitaka po osnovu umanjenja vrednosti.“ Međunarodni računovodstveni standard – MRS 16, Nekretnine, postrojenja i oprema (*Sl. glasnik RS*, br. 77/2010). „Na koji način i kada (u kojoj fazi postupka) stečajni sud utvrđuje da li je reč o stečajnom postupku male vrednosti koji se prema članu 145. Zakona o stečajnom postupku sprovodi kada je knjigovodstvena vrednost imovine dužnika manja od 5.000.000,00 dinara, tj. da li je neophodno prethodno veštačenjem utvrđivati knjigovodstvenu vrednost imovine dužnika, ukoliko sud ne raspolaže relevantnim podacima o toj vrednosti?“ Odgovori na pitanja trgovinskih sudova koji su utvrđeni na sednicama Odeljenja za privredne sporove, održanim dana 5.10, 25.10, 7.11. i 14.11.2006. godine i na Sednici Odeljenja za privredne presteupe i upravno-računske sporove, održanoj dana 20.9.2006. godine, *Sudska praksa trgovinskih sudova – Bilten*, br. 3/2006, 133, *Paragraf.Lex*.
- 49 Predstavlja tržišnu vrednost u uslovima ubrzane prodaje. „Ovo stoga što su danom pokretanja stečajnog postupka nad tuženim kao stečajnim dužnikom nastupile posledice otvaranja stečajnog postupka propisane Zakonom o stečaju (dalje: Zakon), tako da je na dan otvaranja stečajnog postupka izvršeno evidentiranje i popis imovine kojom stečajni dužnik raspolaže i utvrđena njena likvidaciona vrednost, a sve radi prodaje i formiranja stečajne mase.“ Presuda Privrednog apelacionog suda, Pž. 2513/2012 od 15.11.2012. godine, *Paragraf.Lex*.
- 50 O ovom metodu procene vid.: Appraisal of Real Estate, 14th Edition, Appraisal Institute, 561.
- 51 Ovaj metod uzima u obzir karakteristike nepokretnosti koje utiču na njenu vrednost: lokaciju, starost, stanje objekta i sl. O ovom metodu procene i njegovo primeni vid.: The Appraisal of Real Estate, 14th Edition, Appraisal Institute, 377–427.

ren);<sup>52</sup> c) metoda kapitalizacije dohotka (metoda vrednovanja prihoda, prinosni pristup, dinamička metoda, metoda kapitalizacije dobiti, engl. *Income Capitalization Approach*<sup>53</sup> nem. *Ertragswertverfahren*).<sup>54</sup> Pritom treba naglasiti da se tržišna vrednost nepokretnosti procenjuje i u nekim drugim postupcima, na primer: kod davanja jemstva radi obezbeđenja prisustva okrivljenog (krivični postupak),<sup>55</sup> u parničnom postupku,<sup>56</sup> postupku eksproprijacije, i sl.<sup>57</sup>

- 52 „Predlagač navodi da tržišna cena nije u direktnoj vezi sa kvalitetom objekta (kao korektivnim faktorom), jer cena objekta na jednom mestu može biti manja od cene objekta na drugom mestu, iako su istog kvaliteta (npr. zbog sadržaja koji se nalaze u okolini objekta i dr.), te da se tržišna vrednost nepokretnosti može utvrditi samo u zavisnosti od ponude i tražnje na tržištu.“ Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, IU broj 239/2004 od 15. septembra 2005. godine, objavljena u *Sl. glasniku RS*, br. 100/2005 od 21. novembra 2005. godine, *Paragraf.Lex*.
- 53 O ovom metodu procene vid.: The Appraisal of Real Estate, 14th Edition, Appraisal Institute, 439.
- 54 Dostupno na: [http://www.nekretnine-procena.rs/o\\_procenama](http://www.nekretnine-procena.rs/o_procenama).
- 55 „Jemstvo uvek glasi na novčani iznos, te prilikom zasnivanja hipoteke na nepokretnosti, kao jemstva, mora biti procenjena i poznata vrednost predmetne nepokretnosti.“ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu, Kž2. 3144/2012 od 20.8.2012. godine, *Paragraf.Lex*.
- 56 „Pogrešno je međutim, prema stanovištu ovoga suda, prihvatajući nalaz veštaka u situaciji kada je i sam nalaz baziran na pretpostavkama i ponudama iz novina, prvostepeni sud visinu dugovanog iznosa utvrdio u opredeljenom iznosu. Samo na osnovu izvoda iz novina kojem se određeni poslovni prostor nudi po oglasenoj ceni ne može se utvrditi da je ta cena i njegova prava tržišna vrednost jer nema dokaza da je ta cena i ostvarena na tržištu. Stoga u konkretnoj situaciji zapravo sud je propustio da utvrdi pravu tržišnu vrednost po metru kvadratnom spornog poslovnog prostora u označenom tržišnom centru pa je stoga odluka doneta na osnovu netačno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U ponovnom postupku prvostepeni sud će na podoban način, a po potrebi novim veštačenjem, imajući u vidu odnos vrednosti m<sup>2</sup> prostora na spornoj lokaciji u odnosu na druge lokacije, u nedostatku svih drugih dokaza i preko utvrđivanja poreske vrednosti procenjenog objekta utvrditi pravu, realnu tržišnu vrednost pa će potom doneti novu odluku o osnovanosti tužbenog zahteva.“ Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 4741/2004 od 17.6.2004. godine, *Paragraf.Lex*.
- 57 „Pravilna je odluka suda kojom je tužiocu u postupku eksproprijacije dosudio naknadu tržišne vrednosti nepokretnosti u skladu sa smernicama nadležnog organa, a na osnovu procene veštaka zasnovanoj na opštepoznatim činjenicama o vrednosti zemljišta na području na kome se ono nalazi.“ Presuda Apelacionog suda u Novom Sadu, Gž 3131/2011 od 13.6.2012. godine, *Paragraf.Lex*.

### 3.2.2. Utvrđivanje vrednosti pokretnih stvari

Kada je reč o pokretnim stvarima u izvršnom postupku se najčešće utvrđuje vrednost automobila i mašina. U tu svrhu se uglavnom pribavljaju informacije o ceni od veštaka saobraćajne i mašinske struke. Međutim, kod pokretnih stvari manje vrednosti izvršitelj sam vrši procenu na osnovu cena po kojima se takve polovne stvari mogu nabaviti preko interneta. Slično je i kada se postupak sprovođenja vodi pred sudom.<sup>58</sup> Pritom se tržišna vrednost pokretnih stvari utvrđuje i u nekim drugim postupcima. Tako u jednom postupku sud naglašava da vlasniku zemljišta na kome je pronađeno zakopano blago pripada jedna trećina od tržišne vrednosti dragocenosti pronađenih na njegovoj parceli.<sup>59</sup>

## 4. PROCENJIVOST PREDMETA IZVRŠENJA

Izvršiteljska tarifa u pogledu visine nagrade za rad izvršitelja sve predmete u kojima izvršitelji postupaju deli na dve grupe: „procenjive predmete“ u kojima se može utvrditi vrednost potraživanja<sup>60</sup> i „neprocenjive predmete“ u kojima se ne može utvrditi vrednost potraživanja.<sup>61</sup> Iako ova podela na prvi pogled zvuči jednostavno, u jednom konkretnom postupku izvršenja pred Privrednim sudom u Beogradu otvoreno je pitanje pravne kvalifikacije predmeta izvršenja, tj. da li prinudno izvršenje prava na predaju predmeta zaloge (pogona za proizvodnju praška i određene količine robe deterdženta na skladištu) izvršnom poveriocu prema Izvršiteljskoj tarifi spada u procenjive ili neprocenjive predmete.<sup>62</sup>

58 „Procenu vrednosti stvari vrši sudski izvršitelj, ako je potrebno procena se vrši i u postupku veštačenja, a procenu na osnovu tržišne cene stvari može odrediti i sud na osnovu pribavljenog izveštaja o ceni – cenovnika odgovarajućih organizacija.“ Rešenje Višeg trgovinskog suda, Iž. 1752/2007 od 21.9.2007. godine, *Sudska praksa trgovinskih sudova – Bilten*, br. 4/2007, *Paragraf.Lex*.

59 Prema paragrafima 250 i 251 Srpskog građanskog zakonika od 25.3.1844. godine. Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Rev. 915/2011 od 18.10.2012. godine, *Paragraf.Lex*.

60 Čl. 3, st. 4 Izvršiteljske tarife.

61 Čl. 7, st. 2 Izvršiteljske tarife.

62 Kako je ovaj postupak još uvek u toku, nećemo navoditi njegov broj niti imena subjekata postupka.

#### *4.1. Argumenti u prilog stava da je reč o „neprocenjivom predmetu“*

Argumenti izvršnog dužnika i trećih lica iz zahteva za otklanjanje nepravilnosti se ukratko mogu svesti na sledeće. Troškovi postupka u predmetu oduzimanja predmeta zaloge se moraju utvrditi kao da je reč o neprocenjivom predmetu s obzirom da je oduzimanje predmeta zaloge „činidba“. Čak i da ova vrednost zaloge procenjiva to nikako ne bi mogao da učini sam izvršitelj već isključivo veštak. Sličnu logiku u svojim rešenjima sledi i nadležni sud. Ovaj sumarno konstatuje da je „izvršitelj prilikom utvrđivanja visine predjuma troškova sprovođenja izvršenja izvršio pogrešnu pravnu kvalifikaciju predmeta, odnosno pogrešno izveo zaključak da je reč o procenjivom predmetu. S obzirom na to da se u konkretnom slučaju postupak vodi radi sticanja državine na predmetima zaloge, tj. činidbe, to sud nalazi da je ovde reč o predmetu u kojem se ne može utvrditi vrednost potraživanja, odnosno da je reč o neprocenjivom predmetu. Naime, kod oduzimanja stvari koje predstavljaju predmet zaloge, založnog prava konstituisanog radi obezbeđenja (nekog) potraživanja iz osnovnog ugovora čija visina i priroda nije poznata, to sud zaključuje, da je reč o postupku izvršenja u kome se ne može utvrditi vrednost glavnog potraživanja.“

#### *4.2. Argumenti u prilog stava da je reč o „procenjivom predmetu“*

Čini se da se do odgovora na pitanje o tome da li je potraživanje na oduzimanje predmeta zaloge procenjivo najlakše dolazi ako ovu dilemu rasčlanimo na nekoliko „prethodnih pitanja“.

Drugim rečima, osnovna pravna nedoumica koja se nameće u takvoj izvršnoj stvari ogleda se u tome kako klasifikovati potraživanje odnosno u koju grupu potraživanja spada „pravo poverioca na predaju predmeta zaloge“? Šta je kod prinudnog ostvarenja prava na predaju predmeta zaloge predmet izvršenja, a šta sredstvo izvršenja? Da li je kod prinudnog ostvarenja prava na predaju predmeta zaloge moguće utvrditi vrednost predmeta izvršenja, odnosno vrednost nenovčanog potraživanja koje se na taj način prinudno ostvaruje?

#### 4.2.1. Šta je u takvim slučajevima potraživanje?

Videli smo da Izvršiteljska tarifa kod procenjivosti predmeta izvršenja kao osnovni kriterijum uzima mogućnost utvrđenja vrednosti potraživanja. Međutim, ova Tarifa ne daje definiciju šta se smatra potraživanjem. U tom smislu mora se potražiti pomoć Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Prema ovom Zakonu „potraživanje“ označava pravo izvršnog poverioca da od izvršnog dužnika zahteva određeno davanje, činjenje, nečinjenje ili trpljenje.<sup>63</sup> S obzirom da se pojam potraživanja ovde odnosi na više kategorija dugovanog, postavlja se pitanje u koju od ovih grupa potraživanja spada „pravo poverioca na predaju predmeta zaloge“?

##### 4.2.1.1. U koju grupu potraživanja spada „pravo poverioca na predaju predmeta zaloge“?

###### 4.2.1.1.1. Da li je „pravo poverioca na predaju predmeta zaloge činidba“?

Čini se da nije sporno da „pravo poverioca na predaju predmeta zaloge“ koje se prinudno ostvaruje oduzimanjem predmeta zaloge spada u grupu nenovčanih potraživanja. Međutim, to još uvek ne znači da je svako nenovčano potraživanje ujedno i neporocljivo ili da je vrednost ostvarenja nenovčanog potraživanja za poverioca zanemarljiva i nebitna. Nije prihvatljivo da se predaja predmeta zaloge klasifikuje kao činidba s obzirom da ni ZIO, a ni Izvršiteljska tarifa ne poznaju ovaj pojam i da je još od rimskog prava prestacija (činidba) generični pojam koji obuhvata neko davanje (*dare*), činjenje (*facere*), nečinjenje (*non facere*) i trpljenje (*pati*).<sup>64</sup> Drugim rečima, ZIO potraživanje shvata široko kao predmet obligacije. Prema prof. Diki, izvršenje radi predaje individualno određenih pokretnih stvari (*dare*) je zbog njegove specifične prirode posebno normirano i odvojeno od opštih pravila o

63 Čl. 11, st. 1, tačka 1 ZIO.

64 Prof. Uzelac takođe naglašava da se preporuke Saveta Evrope u pogledu izvršenja Rec (2003) 17 odnose na izvršne naslove (engl. *enforceable titles*) koji određuju da dužnik nešto učini (engl. *to do something (facere, dare)*), nalažu mu da se uzdrži od preduzimanja određenih radnji (engl. *to refrain from undertaking a certain action (non facere, pati)*), ili da plati dosuđenu sumu (engl. *pay the adjudged sum*), s obzirom na to da je ovo specifičan, ali čest primer pozitivne obligacije na preduzimanje određene radnje (engl. *this being a specific, but very common instance of a positive obligation to undertake an action*). A. Uzelac, *op. cit.*, 7.

izvršenju radi ostvarenja tražbine na pozitivnu radnju (*facere*).<sup>65</sup> Tako je i prema ZIO, izvršenje radi predaje jedne ili više individualno određenih ili individualizovanih stvari koje se nalaze kod izvršnog dužnika sprovodi tako što se te stvari „oduzimaju“ od izvršnog dužnika i „predaju“ uz potvrdu izvršnom poveriocu.<sup>66</sup> Ne može, dakle, biti sporno da se kod predaje predmeta zaloge poveriocu (imaocu založnog prava) prinudno ostvaruje nenovčano potraživanje koje se odnosi na neko davanje (*dare*).<sup>67</sup>

#### 4.2.2. Šta je kod prinudnog ostvarenja „prava na predaju predmeta zaloge“ predmet izvršenja?

Prema ZIO, „predmeti izvršenja su stvari i prava na kojima se po zakonu može sprovesti izvršenje radi ostvarivanja potraživanja“.<sup>68</sup> Otuda je prema opštim pravilima izvršnog postupka jasno da postoje dve vrste izvršenja koje za predmet izvršenja imaju pokretne stvari: a) izvršenje popisom, procenom i prodajom pokretnih stvari i namirenjem izvršnog poverioca<sup>69</sup> i b) izvršenje oduzimanjem pokretnih stvari i njihovom predajom poveriocu. Tako su prema prof. Diki, *pokretne stvari predmet izvršenja* u oba slučaja: kako kod izvršenja radi naplate novčane tražbine, tako i kod ostvarenja nenovčane tražbine oduzimanjem i predajom, odnosno isporukom pokretnih stvari.<sup>70</sup> *Dakle, predmet izvršenja kod oduzimanja predmeta zaloge je upravo predmet zaloge.* U konkretnom slučaju, dakle, predmet izvršenja mogu biti samo stvari na kojima je uspostavljeno založno pravo, a koje kao *određena imovinska vrednost izvršenjem prelaze iz državine izvršnog dužnika u posed izvršnog poverioca*.<sup>71</sup>

65 M. Dika, *Gradansko ovršno pravo*, I knjiga, Narodne novine Zagreb, 2007, 681.

66 Čl. 209, st. 1 ZIO.

67 Ostvarenje ovog potraživanja je u ZIO normirano kao „Izvršenje radi ostvarenja nenovčanog potraživanja“ (deo četvrti) – „Predaja pokretnih stvari (glava prva). Čl. 208–212 ZIO.

68 Čl. 19, st. 4 ZIO.

69 Čl. 83 ZIO.

70 M. Dika, *op. cit.*, 682.

71 Takav predmet izvršenja je bliže opisan u: a) Specifikaciji zaliha robe br. 1 od 26.4.2013. godine vrednosti 1.900.000,00 evra, b) Specifikaciji opreme br. 2 od 26.4.2013. godine vrednosti 643.500,00 evra (obe potpisane i pečatirane od strane izvršnog dužnika) na koje upućuje Rešenje o izvršenju Privrednog suda

Tako je u jednoj odluci Privrednog suda u Beogradu<sup>72</sup> odbijen predlog izvršnog dužnika za otklanjanje nepravilnosti u vezi sa obračunom nagrade za uspešno sprovođenje izvršenja u kome je dužnik zahtevao drugačiji obračun nagrade. Naime, izvršitelj je u navedenom predmetu nagradu obračunao na osnovu vrednosti predmeta izvršenja (zgrade koje je morala biti ispražnjena), a ne u zavisnosti od vrednosti spora. Sud je takvo postupanje izvršitelja ocenio kao zakonito, što ukazuje na pravilnu primenu Izvršiteljske tarife kojom je određeno da se visina nagrade određuje brojem bodova za pojedine radnje, u zavisnosti od vrednosti predmeta izvršenja. Drugim rečima, sud je u konkretnom povodu zaključio da predmet izvršenja (stvar na kojoj se sprovodi izvršenje), odnosno vrednost predmeta izvršenja (vrednost stvari na kojoj se sprovodi izvršenje) nisu identični kod različitih nepokretnosti iako se sredstvo izvršenja – ispražnjenje ne razlikuje. Za sud u tom slučaju postoji jasna razlika između ostvarenja nenovčanog potraživanja koje se vrši ispražnjenjem poslovnog prostora površine 15m<sup>2</sup> i ostvarenja nenovčanog potraživanja ispražnjenjem poslovne zgrade površine od nekoliko hiljada kvadrata. Pravo ne sme biti odvojeno od stvarnosti. Neprirodno je da nagrada za rad izvršitelja bude identična bez obzira na to koja stvar se predaje poveriocu. Poveriocu ne može biti svejedno da li će mu u postupku sprovođenja izvršenja izvršitelj predati u posed polovnu „pisaću“ mašinu vrednosti 100,00 evra ili će mu predati proizvodni pogon u vrednosti od 1.000.000,00 evra. Pored toga, faktičke radnje koje izvršitelj preduzima u takvim slučajevima bitno se razlikuju po svojoj složenosti i po broju neophodnih izvršilaca posla. U prvom slučaju je to iznošenje „mašine“ pod rukom, a u drugom demontaža i transport mašine do sedišta poverioca. Dužnik predmet izvršenja veće vrednosti brani sa više srčanosti, pa izvršitelj mora uložiti više napora da bi ostvario poveriočevo pravo i sprečio izigravanje izvršenja. Drugim rečima, potencijalna korist za izvršne poverioce i potencijalna šteta za koju izvršitelj može da odgovara nije jednaka kod različitih predmeta izvršenja. S jedne strane, poverilac je spreman i da nagradi izvršitelja shodno ostvarenoj koristi koju pribavlja izvršenjem. S druge strane, izvršitelj se u pogledu vrednijih predmeta izvrše-

u Beogradu od 5.12.2013. godine po kom osnovu je izvršitelj i utvrdio vrednost predmeta izvršenja i sproveo izvršenje.

72 Rešenje Privrednog suda u Beogradu 5 – ION-1/2013. od 12.7.2013. godine (sudija Mirjana Trninić).

nja izlaže većoj opasnosti od nastanka štete, pa je prirodno da njegova nagrada odgovara povećanom riziku.

Da je to tako, tj. da troškovi postupka zavise od korisnosti izvršenja za poverioca, može se još drastičnije uočiti kod drugih sredstava izvršenja. Sredstva izvršenja su identična kod sprovođenja izvršenja na računu pravnog lica u različitim izvršnim stvarima, bez obzira da li je novčano potraživanje koje se namiruje vredno 100,00 evra ili je vrednosti 1.000.000,00 evra. Ipak, iako se izvršne radnje koje izvršitelj preduzima ne razlikuju, troškovi za rad izvršitelja (predujam i nagrada) variraju u zavisnosti od vrednosti predmeta izvršenja, odnosno vrednosti sredstava koja se prinudno prenose sa računa izvršnog dužnika na račun izvršnog poverioca.

#### 4.2.3. Šta je kod prinudnog ostvarenja „prava na predaju predmeta zaloge“ sredstvo izvršenja?

Prema ZIO sva sredstva izvršenja *kao izvršne radnje kojima se po zakonu potraživanje prinudno ostvaruje* se dele na sredstva izvršenja radi ostvarenja novčanog potraživanja i sredstva izvršenja radi ostvarenja nenovčanog potraživanja. Shodno ovoj podeli predaja pokretnih stvari je sredstvo izvršenja radi ostvarenja nenovčanog potraživanja.<sup>73</sup> Pored toga, u ovu grupu sredstava izvršenja: spada i ispražnjenje i predaja nepokretnosti, izvršenje obaveze činjenjem, nečinjenjem ili trpljenjem, izvršenje odluka iz porodičnih odnosa, izvršenje radi vraćanja zaposlenog na rad, izvršenje odluke o deobi stvari, upis u javne knjige i izdejstvovanje izjave volje. Ovo i dalje ne znači da su sva nenovčana potraživanja neprocenjiva. Neka od ovih potraživanja su uvek procenjiva: oduzimanje i predaja pokretne stvari, ispražnjenje i predaja nepokretnosti, jer je vrednost potraživanja (prava koje se prinudno ostvaruje) moguće utvrditi, dok su druga potraživanja uglavnom neprocenjiva, a ređe i neprocenjiva. Tipičan primer neprocenjivog potraživanja je pravo poverioca da od dužnika zahteva radnju koju može da izvrši samo dužnik,<sup>74</sup> na primer, uklanjanje neprimerenog sadržaja sa dužnikove internet stranice. „Ako radnju utvrđenu u izvršnoj ispravi može izvršiti samo izvršni dužnik, izvršitelj će zaključkom o sprovođenju izvršenja, odrediti izvršnom dužniku rok za ispunjenje obaveze i upozoriti dužnika da će mu sud izreći novčanu kaznu iz člana 51 ovog

73 Čl. 208–212 ZIO.

74 Čl. 219 ZIO.

zakona za slučaj da ne izvrši obavezu.“ U ovom slučaju ne postoji mogućnost „supstitutivnog izvršenja“, poverilac ne može zahtevati da mu umesto takve radnje dužnik isplati njenu novčanu protivrednost.

#### 4.2.4. Da li je kod izvršenja „prava na predaju predmeta zaloge“ moguće utvrditi vrednost nenovčanog potraživanja koje se na taj način prinudno ostvaruje?

Do razrešenja ove neodoumice, po našem mišljenju dolazi se preko odgovora na dva „prethodna pitanja“.

##### 4.2.4.1. *Postoji li obaveza navođenja vrednosti predmeta izvršenja u predlogu za sprovođenje?*

Kao što smo videli potraživanje koje izvršitelj prinudno namiruje može biti novčano, ali i nenovčano. Vrednost ovog potraživanja je nekad naznačena, navedena u rešenju o izvršenju, odnosno predlogu za sprovođenje i u takvim slučajevima je vrednost potraživanja unapred data (utvrđena). Međutim, ako vrednost potraživanja nije navedena (utvrđena), onda shodno Tarifi izvršitelj, kao lice sa javnopravnim ovlašćenjima, ceni da li se vrednost potraživanja (shvaćeno u širem smislu – prestacije) može utvrditi.<sup>75</sup> Takvo ovlašćenje procene, izvršitelj ima i ako je vrednost potraživanja neistinito navedena (simulovana), pa ne odgovara stvarnoj vrednosti predmeta izvršenja.“ Ovo ovlašćenje se može izvesti i iz ovlašćenja koja sud ima u parničnom postupku. Tako u jednom slučaju sud ističe da ako u postupku kontrole obračuna i naplate sudske takse utvrdi da u tužbi nije označena odgovarajuća vrednost spora ili da taksa nije pravilno obračunata i naplaćena, sud rešenjem određuje iznos takse koju je takseni obveznik dužan da plati.<sup>76</sup> S tim da ovo utvrđenje prave vrednosti spora od strane suda ima svoja ograničenja. „Sud samo na pripremnom ročištu ili ako ono nije održano, na prvom ročištu za glavnu raspravu, pre upuštanja stranaka

75 Konkretno Rešenje o izvršenju Privrednog suda u Beogradu od 5.12.2013. godine kod vrednosti predmeta izvršenja upućuje na dve specifikacije: – Specifikacija zaliha robe br. 1 od 26.4.2013. godine vrednosti 1.900.000,00 evra i – Specifikacija opreme br. 2 od 26.4.2013. godine vrednosti 643.500,00 evra. Obe potpisane i pečatirane od strane dužnika, po kom osnovu je izvršitelj i procenio vrednost predmeta izvršenja.

76 Ako taksu ne plati po tom rešenju, sprovodi se postupak prinudne naplate. Rešenje Privrednog apelacionog suda, Pž. 3316/2014 od 8.5.2014. godine, *Paragraf.Lex*.

u raspravljanje, a ne i u kasnijim fazama postupka, može utvrditi pravu vrednost spora, ukoliko je tužilac u tužbi očigledno odredio prenisko ili previsoko.<sup>77</sup> Pitanje postoji li obaveza navođenja vrednosti predmeta izvršenja u predlogu za sprovođenje može se sagladati i iz jednog drugog ugla – kroz ovlašćenje izvršitelja da utvrdi ili preispita vrednost predmeta izvršenja.

#### *4.2.4.2. Da li izvršitelj ovlašćen da utvrdi vrednost potraživanja?*

Prema Zakonu, Izvršitelj može odlučiti i da se procena izvrši na osnovu pismene ili usmene informacije o ceni dobijene od odgovarajućih organizacija, institucija ili pravnih, odnosno fizičkih lica. Dakle, izvršitelj može, ali ne mora pribavljati informacije o ceni. Izgleda da izvršni dužnik koji obavlja delatnost proizvodnje i prodaje takve vrste robe najbolje zna koliko vredi predmet izvršenja, pa je u tom smislu prirodno da se prihvati vrednost koja je pečatirana i potpisana od izvršnog dužnika. Na taj način se umanjuju bespotrebni troškovi postupka koji bi samo išli na teret dužnika.<sup>78</sup>

#### *4.2.4.3. Da li je kod oduzimanja predmeta zaloge moguće „susstitutivno izvršenje“?*

Ako smo već zaključili da se kod oduzimanja predmeta zaloge namiruje nenovčano potraživanje za predaju individualno određene stvari,<sup>79</sup> onda je jasno da je, kad individualno određene nezamenjive stvari nisu nađene ni kod izvršnog dužnika ni kod trećeg lica, izvršitelj dužan da na predlog izvršnog poverioca proceni vrednost stvari i zaključkom naloži da izvršni dužnik u određenom roku isplati poveriocu vrednost tih stvari.<sup>80</sup> Tako je u jednoj odluci Viši trgovinski sud „potvrdio prvestepeno rešenje navodeći da je prema stanju u spisima pravilno prvestepeni sud u konkretnom slučaju primenio Zakon o izvršnom postupku i odredio izvršenje nenovčanog potraživanja isplatom vrednosti stvari koje su predmet izvršenja iz procenjene vrednosti, a sve sa

---

77 Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 2256/2008(1) od 20.3.2008. godine – *Sudska praksa trgovinskih sudova – Bilten* br. 2/2008, *Paragraf.Lex*.

78 Tvrdnja dužnika da je izvršitelj morao da angažuje veštaka za procenu predmeta izvršenja suprotna i čl. 30, st. 4 ZIO, po kome veštačenje u postupku izvršenja nije dozvoljeno.

79 Shodno čl. 209 ZIO.

80 Čl. 210 ZIO.

zateznom kamatom na taj iznos počev od dana procene do isplate...<sup>81</sup> „Sud dakle donosi novu izvršnu ispravu kojom nenovčanu obavezu izvršnog dužnika zamenjuje novčanom.“<sup>82</sup> Dalji postupak se vodi prema pravilima o izvršenju radi naplate novčanih potraživanja,<sup>83</sup> a izvršenje se može odrediti bilo kojim sredstvom izvršenja za to pogodnim.<sup>84</sup> Pritom se u sudskoj praksi naglašava da se *rešenje o zameni* donosi samo iz razloga što u trenutku sprovođenja izvršenja stvar nije nađena, odnosno izvršni dužnik je nije predao izvršnom poveriocu, ako je stvar ona iz izvršne isprave izvršni dužnik se može osloboditi svoje obaveze predajom stvari i nakon što je doneto *rešenje o isplati iznosa stvari*.<sup>85</sup>

Sličnu argumentaciju u ovom kontekstu iznosi i Privredni apelacioni sud. „Prema sadržini presude, na osnovu koje izvršne isprave je predloženo i određeno izvršenje, proizlazi da je obaveza dužnika bila da izvrši predaju određene količine starog gvožđa limova... i starih vagona... U određenom delu su identične odredbe koje se odnose na situaciju kada stvari nisu nađene kod izvršnog dužnika bez obzira da li su zamenljive ili nisu. U oba slučaja postoji mogućnost da izvršni poverilac *traži isplatu procenjene vrednosti stvari*.“<sup>86</sup>

Prema prof. Diki izvršenje radi predaje pokretnih stvari je upravo specifično po tome što se ono ako se ne uspe ostvariti radnjama neposrednog izvršenja, može preobraziti u izvršenje radi naplate novčane protivrednosti pokretnih stvari koje je trebalo predati... To znači da se

- 81 Rešenje Višeg trgovinskog suda u Beogradu Iž. 1523/07 od 19. jula 2007, navedeno prema: N. Šarkić, M. Nikolić, *Komentar Zakona o izvršnom postupku*, Beograd 2009, 511.
- 82 N. Šarkić, M. Nikolić, *ibid*, 510–511. Ako se radi o stvari inostrane proizvodnje u procenjenu vrednost stvari ne ulaze uvozne dažbine (Vrhovni sud Srbije Pzz. 5/95), navedeno prema: D. Lazarević, *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd 2012, 314.
- 83 A. Jakšić, *Građansko procesno pravo*, Beograd 2012, 869.
- 84 B. Poznić, V. Rakić-Vodinelić, *Građansko procesno pravo*, Beograd 1999, 489.
- 85 N. Šarkić, M. Nikolić, *op. cit.*, 511.
- 86 Međutim, „isplatu procenjene vrednosti stvari sa propisanom zateznom kamatom izvršni poverilac može tražiti samo kad se radi o nezamenljivim stvarima. Za zamenljive stvari tako nije predviđeno članom 209. stav 6. ovog zakona. Ovom odredbom je predviđeno da će sud obustaviti izvršenje ako poverilac u zakonom predviđenom roku ne stavi predlog za nabavku stvari na drugoj strani, osim ako blagovremeno stavi predlog da mu izvršni dužnik isplati vrednost stvari koje je bio dužan predati.“ Rešenje Privrednog apelacionog suda, Iž. 629/2010(2) od 18.2.2010. godine – *Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 1/2010, *Paragraf.Lex*.

kod ovog izvršenja tražbina na nenovčanu činidbu, može uz ispunjenje određenih pretpostavki, *preobraziti u tražbinu na novčanu činidbu*.<sup>87</sup>

Ako se „pravo na predaju predmeta zaloge“ može shodno zakonu preobraziti u novčanu činidbu, onda je ovo potraživanje *procenjivo*, jer je njegovu vrednost očigledno moguće utvrditi.

## 5. ZAKLJUČAK

Zbog svega napred navednog smatramo da je od ključne važnosti da i u novom ZIO ostanu norme po kojim troškove postupka u vezi sa određivanjem i sprovođenjem izvršenja načelno snosi izvršni dužnik,<sup>88</sup> a da je izvršni poverilac dužan da sudu, odnosno (javnom) izvršitelju predjumi troškove izvršnog postupka ili postupka obezbeđenja na način, u visini i roku koji oni odrede.<sup>89</sup> Izuzetno je značajno da o konačnim troškovima postupka sprovođenja izvršenja pred izvršiteljem odlučuje izvršitelj obrazloženim rešenjem<sup>90</sup> i određuje izvršenje radi naplate tih troškova, primenom ovog zakona i Izvršiteljske tarife. S tim da o troškovima naknade za rad izvršitelja i naknadi (regresu) stvarnih troškova sprovođenja izvršnih radnji, izvršitelj može odlučiti bez obzira postoji li zahtev poverioca za njihovu naknadu. U ovom kontekstu je važno naglasiti da se u troškove postupka mora uračunati i iznos PDV-a koji ovde predstavlja nužni trošak.<sup>91</sup> Samo na ovaj način

---

87 M. Dika, *op. cit.*, 682.

88 „The necessary costs of enforcement should be generally borne by the defendant, notwithstanding the possibility that costs may be borne by other parties if they abuse the process.“ Vid.: III. 5 Recommendation Rec (2003) 17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement, adopted by the Committee of Ministers on 9 September 2003.

89 „Enforcement fees should be borne by defendants, where he or she is solvent, together with the possibility of a performance fee borne by the claimant. Where the defendant is insolvent, the enforcement fees should be paid by the claimant.“ 60 European Commission on the Efficiency of Justice (CEPEJ), Guidelines for a Better Implementation of the Existing Council of Europe's Recommendation on Enforcement.

90 Stranke u postupku izvršenja moraju što potpunije biti informisane o troškovima postupka koji obuhvataju naknade za radnje i naknade za rezultat (engl. *enforcement fees and the performance fees due upon successful completion*). Position Paper, The Judicial Officer in Europe, Presented by the International Union of Judicial Officers, str. 4.

91 Na primer, PDV je jasno iskazan u postupku izvršenja u enleskom pravu. „Generally the High Court Enforcement Officer will recover his fees from the Debtor but if that is not possible the Creditor is responsible. In such cases the

sprovođenje izvršenja je u realnosti moguće, a da postupak bude dovoljno efikasan i na pravu zasnovan. S jedne strane, trgovački je razumno da poverioci traže u izvršitelju partnera koji će preuzeti deo rizika imanentnog sprovođenju izvršenja. Ovo iz razloga što je imovina dužnika sama po sebi, promenjiva kategorija, jednako kao što je neizvesna i mogućnost unovčenja pojedinih njenih delova. S druge strane, prevrtljivost je i u ljudskoj prirodi, tako da mnogi poverioci ako dođu do uspešnog namirenja pokušavaju da izbegnu plaćanje nagrade za uspešno sprovođenje. Drukčije kazano, interes dužnika i izvršitelja je najčešće direktno suprotstavljen, dok se interesi poverioca i izvršitelja uglavnom podudaraju. Ipak, u nekim konkretnim situacijama u postupku izvršenja njihovi interesi se značajno razilaze (naročito kod plaćanja nagrade izvršitelju nakon dobrovoljnog namirenja od strane dužnika).

U pogledu konkretnog pitanja iz sudske prakse koje smo razmatrali, tj. da li izvršna stvar u kojoj se izvršenje sprovodi oduzimanjem predmeta zaloge prema Izvršiteljskoj tarifi spada u procenjive ili neprocenjive predmete? Zaključak je da je u takvim slučajevima predmet izvršenja procenjiv. Ovo iz razloga što se ovde namiruje nenovčano potraživanje na predaju pokretnih stvari (predmeta zaloge). Ovo izvršenje se u toku sprovođenja usled nemogućnosti pronalaženja založenih stvari može preobraziti u izvršenje radi naplate novčane protivvrednosti pokretnih stvari koje je trebalo predati... Upravo ova mogućnost „*supstitutivnog izvršenja*“ je krunski dokaz da je potraživanje na predaju predmeta zaloge iako nenovčano ipak procenjivo, jer je njegovu vrednost očigledno moguće utvrditi. Naime, protivno je elementarnoj logici da nagrada za rad izvršitelja bude ista, na primer, za predaju/

HCEO's costs are normally but not always nominal – £60.00 + VAT“. Matthew Halton, „England & Wales“, u: Thomas Voller, *Outlines of Debt Collection in Europe*, EuroCollectNet Lawyers, dostupno na: <http://www.eurocollectnet.com/fileadmin/pubs/ECN-Outlines.pdf>, 2014, 53. Ovde se, dakle, mora napraviti otklon u odnosu na neke odluke sudova u kojim je zauzet stav da se „pri odmeravanju visine troškova koje treba nadoknaditi stranci koja je imala advokata, primenjuje Tarifa o nagradama i naknadama troškova za rad advokata, bez dodatka poreza na dodatu vrednost. Presuda Privrednog apelacionog suda, Pž 3942/2014(1) od 10.7.2014. godine – *Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 1/2015, *Paragraf.Lex*. Viši sud nalazi da to što je punomoćnik tužioca preko Ortačkog advokatskog društva „S“ u obavezi prema državi da plati PDV tu obaveznu nije dužan da podnese tuženi koji je izgubio parnicu, jer je u smislu Zakona o parničnom postupku, član 85, punomoćnik fizičko lice – advokat, a ne ortačko društvo, a plaćanje PDV tereti punomoćnika tužioca i ne predstavlja nužni izdatak za vođenje parnice. Presuda Višeg suda u Požarevcu, 1 Gž. 1338/2013 (2010) od 5.2.2014. godine, *Paragraf.Lex*.

oduzimanje „pisaće mašine“ vrednosti 100,00 evra i predaju/oduzimanje proizvodnog pogona u vrednosti od 1.000.000 evra. Ovo iz razloga što se aktivnosti koje izvršitelj preduzima u takvim slučajevima razlikuju po svojoj složenosti, što potencijalna korist za izvršne poverioce i potencijalna šteta za koju izvršitelj može da odgovara nije jednaka. Izvršitelj se u pogledu vrednijih predmeta izvršenja izlaže većoj opasnosti od nastanka štete, pa je prirodno da njegova nagrada odgovara povećanom riziku.

Ako je izvršitelj u slučaju tzv. „supstitutivnog izvršenja“ ovlašćen da proceni vrednost stvari koje nisu nađene i da zaključkom naloži isplatu njihove vrednosti (čl. 210 ZIO), onda ostaje bez bilo kakvog zakonskog utemeljenja tvrdnja da vrednost potraživanja u takvim izvršnim stvarima nije moguće utvrditi. Ako se korist koju poverioci pribavljaju prinudnim ostvarenjem „prava na predaju predmeta zaloge“ razlikuje od slučaja do slučaja (sve shodno vrednosti stvari koja im se predaje), onda troškovi postupka (nagrade za rad izvršitelja) moraju biti utvrđeni u zavisnosti od vrednosti predmeta zaloge, tj. predmeta izvršenja.<sup>92</sup>

U konkretnom slučaju, dakle, predmet izvršenja mogu biti samo stvari na kojima je uspostavljeno založno pravo, a koje kao *određena imovinska vrednost za koju je poverilac pravno i ekonomski zainteresovan, izvršenjem prelaze iz državine izvršnog dužnika u posed izvršnog poverioca*. Ako se „pravo na predaju predmeta zaloge“ može shodno zakonu preobraziti u novčanu činidbu, onda je ovo potraživanje *procenjivo*, jer je njegovu vrednost očigledno moguće utvrditi.<sup>93</sup>

92 Ovu logiku sledi i Zakon o sudskim taksama kod utvrđivanja iznosa sudske takse u sporovima za predaju stvari: „Vrednost predmeta spora u svojinskim i državnim sporovima o nepokretnostima i u sporovima o pravu korišćenja nepokretnosti, određuje se prema tržišnoj vrednosti nepokretnosti koja je predmet spora...“ Čl. 26, st. 1 Zakona o sudskim taksama (*Sl. glasnik RS*, br. 28/94, 53/95, 16/97, 34/2001 – dr. zakon, 9/2002, 29/2004, 61/2005, 116/2008 – dr. zakon, 31/2009, 101/2011, 93/2012 i 93/2014).

93 Čl. 210 ZIO.

Nenad Tešić, PhD

Assistant Professor at the Faculty of Law University of Belgrade

## PROPERTY THAT IS SUBJECT TO ENFORCEMENT

– Basis for the assessment of the fees of the  
enforcement agents –

### *Summary*

The author in this article points out that it is commercially reasonable for creditor to check who the potential enforcement agent (bailiff) willing to share the immanent risk of the enforcement procedure will be. This is because the debtor's property *per se*, represents a changeable category. The possibility to liquidate found assets for acceptable price is uncertain as well. On the other hand, the problem is in human nature. There are creditors who will try to avoid payment of fees to the enforcement agent and compensation for successful completion (performance fees). To put it differently, the interests of debtors and bailiffs are usually directly opposed, while the interests of the creditor and the enforcement agent generally correspond. However, in some "executing situations" their interests diverge significantly (especially when it comes to payment of enforcement agents fees after the voluntary settlement between debtor and creditor).

The author pays particular attention to one issue of the bailiff's tariff application, which is not decided in court practice. Whether the execution procedure case in which the pledged movables have to be taken from debtor and handed over to creditor is valuable (priceless) or worthless.

If the encumbered assets can not be found, this enforcement may be redirected to the payment of a monetary claim estimated by the value of the collateral. Consequently, in the author's opinion, a described possibility of „substitutive execution“ is crucial evidence for his attitude, that the creditors' claim to take over the pledged asset is priceless. However, even if it is not monetary, the value of this claim is obviously suitable for estimation.

Key words: *Enforcement agents. – Private bailiffs. – Costs of enforcement. – Fees and compensation.*